

אודות עצמו, (ד) הם היו צדיקים גמורים, ש"לבם ברשותם"⁶². ועאכו"כ כאשר (א) מדובר לא רק אודות ענין של שוחד, אלא אודות ענין הנוגע לעצמו, (ב) ומדובר אודות אנשים כערכנו — הרי בודאי יש להיזהר שלא להסתנוור ("פאָרבלענדעט ווערן") מאהבת עצמו.

ועל זה ישנה ההוראה כיצד צריכים ה"מלאכים" להישלח: רק את ה"ממש" צריך לשלוח, אבל הרוחניות ופנימיות הכחות (מלאכים), צריכים להישאר אצל "יעקב", שהאבות "הן הן המרכבה"⁶¹. כלומר: פנימיות הכחות צריכים להישאר אצל היהודי, כפי שהוא עומד בקדושה; שהוא יהי' בעל-הבית עליהם, והם יפעלו כפי שצריך להיות מצד נשמתו, שהיא בהבדלה ("אָפּגעטראָגן") מכל הענין הגשמי.

וענין זה למדים גם מזה שהסדרה⁶³ נקראת בשם "וישלח"⁶⁴ — ששולח רק שלוחים, אבל הוא עצמו מובדל לגמרי ואין לו שום נטי' אל הענין, ודוקא אז ביכלתו לברר ע"י השלוחים איך הענין הוא לאמיתתו.

* * *

ט. על⁶⁵ הפסוק⁶⁶ "קטנתי מכל החסדים", מפרש רש"י: "נתמעטו זכויותי ע"י החסדים והאמת שעשית עמי, לכך אני ירא שמא משהבטחתני נתלכלכתי בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו".

באגה"ק ד"ה קטנתי⁶⁷ — שכתב אחר ביאתו מפ"ב — מבאר אדמו"ר הזקן את הפסוק: כל חסד שהקב"ה עושה לאדם, צריך לפעול אצל האדם שיהי' שפל רוח. כי החסד של הקב"ה זהו קרבת אלקים, וככל שגדל החסד — ככל שיותר "קמי", הוא יותר "כלא". וזהו "קטנתי מכל החסדים", שמכל החסדים שהקב"ה עשה עם יעקב, נעשה יעקב קטן בעיניו, שזהו הביטול הבא מצד הקירוב.

הטעם מדוע רש"י מביא פירוש אחר מפירוש אדמו"ר הזקן:

(סה"מ תרפ"ה ע' קמו ואילך) ס"ד, ובכל זה, פעל שוחד גם בהם.

63 שתוכנה — בירור הניצוצות שבירר יעקב מעשיו וכו'.

64 ראה שיחת ש"פ תולדות ס"ב (לעיל ע' 284). וש"נ.

65 מכאן עד סוסי"ג — נדפס לאח"ז גם בלקו"ש ח"כ ע' 166 ואילך.

66 פרשתנו לב, יא.

67 נדפס באגה"ק שבתניא ס"ב.

62 (ב"ר שבעה ערה 39. — "לבם ברשותם" (שבצדיקים) הוא למעלה מ"מוח שליט על הלב" (שבבינונים). כי לבם ברשותם אינו בדרך שליטה וממשלה, שמצד חיצוניות המוחין, כי אם, בדרך מאליו וממילא, שמצד פנימיות המוחין (ד"ה כי קרוב תרפ"א (סה"מ תרפ"א ע' שכה ואילך) ס"ב. וראה גם תניא שבעה ערה הנ"ל). והרי פנימיות המוחין, הוא למעלה משכל השייך למדות, ואינו מתפעל מחפץ הלב כלל (ד"ה גדולים מעשה צדיקים תרפ"ה

רש"י מפרש פשוטו של מקרא, ובפשטות הפסוק אינו מובן, היתכן שיעקב ביקש מהקב"ה "הצילני נא גו"⁶⁸, לאחרי שכבר לפניו קיבל הבטחה מהקב"ה "ושמרתוך גו"⁶⁹, "ואהי עמך"⁶⁹?

פירוש אדמו"ר הזקן על "קטנתי מכל החסדים" — שהחסדים פעלו ביטול ביעקב — לא בא לתרץ, ואינו מתעכב על השאלה, מדוע יעקב הוצרך לבקש "הצילני" [שהרי הביטול אינו סיבה שההבטחה לא תקויים].

ולכן מביא רש"י, "שמא משהבטחתי נתלכלכתי כו".

יו"ד. אך צריך להבין:

איך שייך שיעקב יתיירא "שמא נתלכלכתי בחטא" — איך שייך ענין כזה אצל יעקב?

הן אמת, שכאשר נעשה נס ליהודי אזי "מנכין לו מזכיותיו"⁷⁰, אבל אין זה אלא שמנכין לו מזכיותיו⁷¹, אבל לא שנעשה כאן ענין של חטא ח"ו?

וכמו"כ אינו מובן גם בנוגע לאגה"ק הנ"ל, שכתב אדמו"ר הזקן אחר ביאתו מפ"ב:

בתיבות "קטנתי מכל החסדים", היתה גם כוונתו לרמז, שמבלי הבט על כך שעוד בהיותו בתפיסה היתה לו הבטחת הבעש"ט והמגיד שישתחרר, ויוכל אח"כ להמשיך לגלות חסידות, ועוד ביתר שאת מלפניו⁷², אעפ"כ, מבקש מהקב"ה גם עתה על זה, כיון ש"קטנתי מכל החסדים", כפירוש רש"י.

— כי, הגם שבאגה"ק מבאר אדמו"ר הזקן את הפירוש ב"קטנתי וגו'" באופן אחר מפירוש רש"י, אעפ"כ: (א) לפי פשטות הדברים — מזה עצמו שמתחיל את האגרת בלשון הפסוק "קטנתי גו", משמע, שאדמו"ר הזקן מתכוין באגרת זו להדגיש גם את הענין ד"קטנתי" לפי פשטות הפסוק, שזהו כפירוש רש"י (ובפרט, שאדמו"ר הזקן אומר על פירוש רש"י שזהו יינה של תורה⁷³); (ב) יתירה מזה: באגה"ק גופא מרמז

(68) שם, יב.

(69) ויצא כח, טו. לא, ג.

(70) שבת לב, א. תענית כ, ב.

(71) והניכוי מזכיות לבדו (בלי חטא) אינו

והמהרש"א בחדא"ג ברכות ד, א.

(72) ראה הקדמה לקונט' יט כסלו תשי"ב

(סה"מ קונטרסים ח"ג בתחלתו. אג"ק ח"ה ע'

מז), ובהנסמן שם.

(73) "היום יום" כט שבט.

סיבה לביטול ההבטחה, כמ"ש הרא"מ כאן,

אדמו"ר הזקן לפירוש רש"י על הפסוק⁷⁴. ובהכרח לומר שכוונתו כאן גם ל"קטנתי מכל החסדים" לפי פירוש רש"י, ובמילא גם לסיום העניין: "הצילני נא גו". —

וא"כ אינו מובן, כיצד שייך אצל רבינו הזקן ענין של "קטנתי" — שמא יגרום החטא וכו'?"

יא. בכללות ההסברה בזה היא, שכאשר עולים לדרגא נעלית יותר, אזי מה שמקודם לא הי' חטא, הנה במעלתו עתה, הרי זה חטא. והפשט בזה הוא — שלא רק אם יעשה עתה מעשה זה מחדש ה"ז חטא (שהרי אין זה חידוש), אלא המעשה הקודם, שבשעת מעשה לא הי' נחשב לחטא — הנה עתה דנים אותו על זה⁷⁵, וצריך לשוב על זה בתשובה⁷⁶.

אבל עדיין אין זה מספיק — כי: הן אמת שבשעת מעשה לא הי' זה חטא ואעפ"כ בעלייתו חטא יחשב — הרי בהכרח לומר שגם בשעת מעשה הי' זה שלא בתכלית כדבעי ("ניט קיין גלאטע זאך")⁷⁷, כי, אם הכל הי' בתכלית כדבעי, הרי גם לאחר מכן לא שייך לשוב על זה בתשובה⁷⁸. ואיך שייך לומר זאת לגבי יעקב, ולאח"ז — כפי שאדמו"ר הזקן מביא את הענין בנוגע לעצמו, וזה נעשה חלק מהתורה.

ויוכן זה לפי פירוש הפנים יפות⁷⁶,

— מהספרים שהובאו בספרי חסידות בכ"מ מהנדפסים⁷⁹, ועוד יותר, במאמרי החסידות שלע"ע עדיין לא נדפסו. מחבר הפנים יפות הי' תלמיד המגיד, אשר, י"ט כסלו הוא יום ההילולא של המגיד, וגם גאולת אדמו"ר הזקן ב"ט כסלו קשורה בכך ש"ט כסלו הוא יום ההילולא של המגיד⁸⁰ —

בפירוש הענין ד"קטנתי מכל החסדים":

בעליות הנשמות מעולם אחד לעולם נעלה יותר — שהרי "צדיקים

(79) לקו"ת ס"פ נשא. פ' ראה כד, ג. ובכ"מ.

(80) וכמ"ש אדה"ז במכתבו להרלו"צ מבארדיטשוב בבואו מפ"ב (אג"ק שלו ע' רלב ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום יום" יט כסלו)), אשר גאולתו היתה ב"יום הילולא רבא של רבינו הקדוש נ"ע". וראה גם לקו"ד (ח"א קא, א) אשר המגיד, קודם הסתלקותו, אמר לאדה"ז י"ט כסלו היום יום ההילולא שלנו.

(74) במ"ש שם: "ואינו ראוי וכדאי .. שנדמה בעיניו שחטא". — וראה להלן הערה 85.

(75) ראה פע"ח שער התפילין פ"י. שער הגלגולים הקדמה כב.

(76) תניא פכ"ט (לו, ב). ונתבאר בארוכה בלקו"ש ח"ד ע' 1197.

(77) ראה לקו"ש חכ"ה ע' 16 באו"א.

(78) וככפע"ח (שם) שהי' חסר ב"דקדוקי מצות".

אין להם מנוחה, שנאמר⁸¹ ילכו מחיל אל חיל⁸² — הנה בטרם שעולים לעולם הנעלה הרי הם חוזרים לקטנות (וכמבואר בהקדמה לחינוך קטן אודות הענין ד"שבע יפול צדיק וקם"⁸³), ובלשון הפנים יפות: בין גדלות ראשון וגדלות שני יש קטנות שני. וזהו פירוש הפסוק "קטנתי מכל החסדים וגו'": בעליות יעקב שעלה מחו"ל לא"י, הנה קודם העלי, הי' אצלו "קטנתי".

ועפ"ז יובן מה שביקש יעקב "הצילני נא מיד אחי מיד עשו" — דכיון שלאחרי ההבטחה, ולאחרי העליות הקודמות, הנה קודם העלי' לדרגא נעלית יותר הי' אצלו הענין ד"קטנתי" — זקוק הוא ל"הצילני נא". וכדאיתא בפנים יפות שם, שאע"פ שקטנות שני הוא למעלה מגדלות ראשון⁸⁴, אעפ"כ, כיון שזהו בכל זאת ענין של קטנות, נדרשת אז שמירה גדולה⁸⁵.

יב. עד"ז יובן גם בנוגע לאדמו"ר הזקן:

- "מחמת ריבוי החסדים".
- (81) תהלים פד, ח.
- (82) סוף ברכות. סוף מו"ק (ושם הלשון: "תלמידי חכמים"). וראה פע"ח ושער הגלגולים שם.
- (83) משלי כד, טז.
- (84) ואי"ז סותר למ"ש בחינוך קטן, שבין עלי' לעלי' הוא בבחי' נפילה (גם) ממדריגתו הראשונה — כי הנפילה שבין עלי' לעלי' הוא כעין הנה"ד והעמוד שבין עולם לעולם, וכהעלי' לשכל גדול ועמוק שהוא דוקא ע"י הקושיות המבלבלות אותו לגמרי משכל הראשון (פלח הרמון בראשית ע' 302), שאף שבחיצוניות ובגילוי מתבלבל משכל הראשון (שלכן צריך אז לשמירה גדולה, כמ"ש הפ"י שם), הרי גם הנפילה, באמיתית הענין, אינה ירידה, כ"א חלק מהעלי'.
- (85) ו"נתלכלכתי בחטא" (שבפרש"י) — יש לומר:
- (א) חטא (מל' "אני ושלמה בני חטאים") — חסרון (לגבי מדריגתו הקודמת). ועפ"ז, גם הלכלוך בחטא (לא רק "נתמעטו זכיותי"), הוא מצד החסדים (ודלא כפי' הרא"מ והמהרש"א בחדא"ג שם). — וכן מוכח גם ממה שבאגה"ק מביא מרז"ל (ברכות ד, א) "שמא יגרום החטא" בהמשך למ"ש קודם
- (ב) בדוגמת "דקדוקי מצות" שבפע"ח שם. — ועפ"י פירוש זה יובן יותר מה שיעקב הי' ירא שימסר ביד עשו. דלפירוש הא' "חטא — חסרון", הוא רק העדר מציאות (בדוגמת "נתמעטו זכיותי"), שהתוצאות העדר — העדר שכר, אבל גם העדר עונש — ונפרש שבדיוק משנה — בפע"ח — הל' ממש"כ לפני זה "עברות קלות" — כי אפילו זה אינו. ולכן שייך לאמור שנדמה ליעקב (ולאדה"ז) שישנו בו.
- שוב ראיתי בשער הגלגולים שם שבפי' מחלק (בנוגע לכל אדם) ומונה על הסדר: עונות חמורים, חטאים קלים מהראשונים, דקדוקי מצוות שהם כחוט השערה (ולהעיר ממה שמפרש שם לאח"ז בחכם אחד גדול שנענש על "הדקדוק הקל", "גם נענש" על הליכה ד' אמות בשבת ברה"ר ומעט עפר במנעליו בלי ידיעתו).
- ולשון אגה"ק: "שנדמה בעיניו שחטא", זה שנדמה בעיניו הוא ע"ד מרז"ל (מו"ק יח, סע"ב) שגם בזה ב' אופנים: (א) נחשד מפני שיש בו — עכ"פ מעין זה. (ב) אין בו כלל, ונחשד (בנדר"ד — בעיני עצמו) מפני סיבה צדדית (ביטול ביותר וקטנות שבינתיים).

ידוע⁸⁶ שהענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה" ע"י אדמו"ר הזקן התחיל בעיקר לאחרי ביאתו מפ"ב. — וא"כ הרי זה מורה על גודל העלי' שאלי' הגיע אדמו"ר הזקן לאחרי פ"ב, בהשוואה לגדלות שלפני פ"ב⁸⁷. וכיין ה"גדלות" של אדמו"ר הזקן שקודם פ"ב עד ל"גדלות" שלו (שלמעלה מהקודם) שלאחרי פ"ב, הנה בזמן שבינתיים הי' אצלו הענין ד"קטנתי" — המאסר של אדמו"ר הזקן.

שהרי המאסר הי' מלווה ביסורים רבים וגדולים. וכידוע⁸⁸ שהרלווי"צ מבאָרדיטשוב תבע מאדמו"ר הזקן בנוגע למאסרו: מדוע לקח כ"כ הרבה על כתפיו — "כ"כ הרבה יסורי כלל ישראל, יסורים של מעלה, יסורי הנפש ויסורי הגוף שלכם, הרי הי' אפשר לפעול ("דורכפירן") זאת ע"י מקיפים". דברים אלה אמר הרלווי"צ מבאָרדיטשוב בנוגע ליסורי המאסר גופא, ולאחרי זה — היסורים שהיו לרבינו הזקן עצמו בג' השעות תיכף לאחרי המאסר, שהיו אצלו "צער גדול יותר מכל המאסר"⁸⁹.

וא"כ מובן, שבגילוי⁹⁰ הי' זה ענין של קטנות ונפילה לגבי מדריגת הגדלות הקודמת של אדמו"ר הזקן.

וכן נראה מדברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁹¹, שלמרות שקשה לומר כן, אעפ"כ הרי כן היא המציאות — שגילוי האור שבא לאחרי פ"ב הי' ע"ד מארז"ל⁹² "הזית כשכותשין אותו מוציא שמנו".

ממשל זה מובן, שבשעת המאסר, "כשכותשין", הי' ענין של קטנות אפילו לגבי קודם פטרבורג, כי:

בעת כתישת הזית, כאשר הזית מונח תחת הקורה, חסרים בו ב' המעלות: אין לו את המעלה שלאח"ז, שהרי עדיין לא הוציא את השמן שיכול להאיר אור בכל העולם, ואז כבר אין לו גם את מעלתו הקודמת, כאשר הי' פרי שלם, שהרי הגם שלפני הכתישה לא הי' אפשר להשתמש בשמן למאור, הי' אז ראוי למאכל, והי' אפשר לברך עליו, משא"כ בזמן שכותשין הזית, אין בו גם מעלה זו.

וכמו"כ מובן בנוגע לזמן של המאסר דפטרבורג: לא זו בלבד שעדיין לא היתה הפצת מעינות החסידות כמו לאחרי פטרבורג, אלא

(90) ראה לעיל הערה 84.

(91) סה"ש תורת שלום ע' 26.

(92) ראה מנחות נג, ב. שמו"ר פל"ו, א.

(86) סה"ש תורת שלום ע' 112.

(87) ראה לקו"ד ח"א כב, סע"ב ואילך.

(88) לקו"ד שם כט, א.

(89) שם מ, ב.

שאז, בשעת המאסר והתפיסה, לא היתה יכולה להיות הפצת החסידות גם באופן כפי שאדמו"ר הזקן הי' אומר לפני פטרבורג.

וענין זה, שבאותו זמן נחסרה האפשריות להפצת חסידות, הרי הי' נוגע גם לאדמו"ר הזקן עצמו. וכמוכן מדברי הרבי⁹³, שאפילו צדיק גמור שמתבטל מתלמוד תורה בגלל חלישות הגוף, צריך לשוב בתשובה שלימה מעומקא דלבא. והדברים אמורים אודות תלמוד תורה סתם, ומכל-שכן כשמדובר אודות תלמוד תורה דרבים, ועאכו"כ אודות פנימיות התורה.

ולכן אומר "קטנתי וכו'".

יג. בכל שנה ושנה חוזרים ונשנים אותם הענינים⁹⁴. וכיון שכל הענינים מתחילים מהתורה, לכן קוראים בתורה, בשבת הסמוכה (או בשבת שחל בו) י"ט כסלו⁹⁵: "קטנתי מכל החסדים וגו'",

שזוהי הבקשה של יעקב אבינו ושל נשיאי ישראל (וכדאיתא בקהלת יעקב⁹⁶, ש"נשיא" ר"ת: ניצוצו של יעקב אבינו), ואדמו"ר הזקן בפרט, שהם מתפללים — וגם עבור כל אחד מישראל — שמבלי הבט על כך ש"קטנתי וגו'", תקויים אצלו ההבטחה: "היטב אטיב עמך ושמת את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרוב"⁹⁷.

* * *

יד. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ויקח מן הבא בידו מנחה גו'.

* * *

טו. על⁹⁸ הפסוק⁹⁹ "שני בני יעקב", מפרש רש"י¹⁰⁰: "בניו היו, ואעפ"כ נהגו עצמן שמעון ולוי כשאר אנשים שאינם בניו, שלא נטלו עצה הימנו".

מפירוש רש"י מובן, שהטענה כלפי שמעון ולוי אינה על עצם הריגת אנשי שכם; הטענה היא רק מדוע "לא נטלו עצה הימנו" —

(96) מערכת רבי. ונתבאר בלקו"ש ח"ד ע' 1051 הערה 18. תו"מ חל"ד ע' 94 הערה 30.
(97) פרשתנו לב, יג.
(98) מכאן עד סוסכ"ב — נדפס לאח"ז גם בלקו"ש ח"ה ע' 150 ואילך.
(99) שם לד, כה.
(100) מב"ר פ"פ, יו"ד.

(93) לקו"ד שם קפג, א.
(94) ראה לב דוד (להחיד"א) פכ"ט (ע"פ מש"כ הרמ"ז בס' תיקון שובבים). משנה ספ"ג דגיטין. שו"ת הר"י אירגס (בסו"ס מבוא פתחים) ס"ה בארוכה.
(95) ראה שיחת ש"פ תולדות הערה 82 (לעיל ע' 294).